

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.410.018.01.2018
P/18/025

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/025 – Promocja kultury polskiej za granicą ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	Agata Brzeska-Lebiecka, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LKR/146/2018 z dnia 6 lipca 2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie, Rynek Główny 25, 31-008 Kraków (dalej: MCK)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Agata Wąsowska-Pawlik, dyrektor ² (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności³

Ocena ogólna

Realizowane i finansowane przez MCK programy i zadania w zakresie promocji polskiej kultury za granicą w latach 2013-2018 (I półrocze) były w swoich założeniach zgodne z obowiązującymi *Długoterminowymi planami strategicznymi dla MCK na lata 2013-2017* oraz umowami o udzielenie dotacji celowej. Zarówno w planach strategicznych, jak i umowach określono cele, a także wskaźniki realizacji poszczególnych zadań. Były one spójne i adekwatne w stosunku do zdiagnozowanych potrzeb. Wydatkowane przez jednostkę środki na promocję kultury polskiej za granicą były odpowiednie w stosunku do ustalonych potrzeb i możliwości finansowych instytucji oraz miały na celu zapewnienie jak najlepszej wartości merytorycznej lub artystycznej realizowanych zadań, a także osiągnięcie założonych wskaźników.

MCK w latach 2013-2018 (I półrocze) analizował ponoszone wydatki w zakresie promocji polskiej kultury za granicą. Wysokość poniesionych wydatków na promocję polskiej kultury za granicą była uzależniona od rodzaju i charakteru wykonywanych zadań.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Określanie i realizacja programów oraz projektów dotyczących promocji kultury polskiej za granicą

Opis stanu faktycznego

MCK jest państwową instytucją kultury o charakterze naukowo-badawczym, edukacyjnym i informacyjnym. Celem działania MCK jest wspieranie współpracy

¹ Okres objęty kontrolą: 2013-2018 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych) oraz okres wcześniejszy, jeżeli miał wpływ na kontrolowaną działalność.

² Akt powołania pani Agaty Wąsowskiej-Pawlik obejmuje okres od 2 stycznia 2018 r. do 1 stycznia 2023 r. Do 1 stycznia 2018 r. dyrektorem MCK był prof. dr hab. Jacek Purchla.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

oraz integracji kulturalnej Europy i ochrony jej dziedzictwa kulturowego m.in. poprzez prowadzenie badań i studiów nad dziedzictwem europejskim ze szczególnym uwzględnieniem polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą, a także działalność promocyjna i informacyjna dotycząca wszelkich dziedzin kultury europejskiej⁴.

W MCK opracowano długoterminowe plany strategiczne na lata 2013-2017 oraz 2018-2022.

(dowód: akta kontroli str. 149)

W okresie objętym kontrolą MCK realizowało następujące zadania związane z promocją kultury polskiej za granicą:

1. *Świat przed katastrofą. Żydzi krakowscy w dwudziestoleciu międzywojennym*, wystawa w Muzeum Sztuki w Ołomuńcu (Republika Czeska),
2. *Mit Galicji*, wystawa w Wien Museum w Wiedniu (Austria),
3. *Katedra ormiańska we Lwowie i jej twórcy*, wystawa pokazywana w Armenii,
4. *Logika lokalności. Norweski i polski współczesny design*, wystawa Nordenfjeldske Kunsthindustriemuseum w Trondheim (Norwegia),
5. Forum Dziedzictwa Europy Środkowej (międzynarodowa konferencja, na której specjaliści z regionu, a także zajmujący się problematyką Europy Środkowej badacze i eksperci z całego świata, dyskutują nad zagadnieniami dziedzictwa kulturowego) i V4 Heritage Academy (letnie kursy zarządzania miejscami wpisanymi na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO) w ramach współpracy wyszehradzkiej,
6. Encyklopedia internetowa *Polski Petersburg*,
7. program stypendialny *Thesaurus Poloniae*,
8. koordynacja Eurośródziemnomorskiej Fundacji Dialogu Kultur im. Anny Lindh,
9. wydawanie czasopisma internetowego „RIHA Journal” poświęconego historii sztuki,
10. *Heritage of Borderlands* – współpraca z Tokyo University of Foreign Studies (TUFS), wiodącą japońską uczelnią, która kształci kadry dyplomatyczne,
11. wydawanie kwartalnika „Herito. Dziedzictwo, kultura, współczesność”,
12. *European Campus of Excellence: Creative City – Past, Present and Future* – wspólnie z niemieckimi partnerami: Uniwersytetem w Bremie oraz Studienstiftung des Deutschen Volkes zorganizowano program, który poddał analizie rolę dziedzictwa kulturowego i miejsca miasta historycznego w rozwijającym się obecnie intensywnie zjawisku, jakim jest miasto kreatywne,
13. Publikacja *Form Follows Freedom. Architecture for Culture in Poland 2000+*,
14. UNESCO World Heritage Young Professionals Forum 2017, *Memory: Lost and recovered heritage*.

(dowód: akta kontroli str. 4-9)

Szczegółowej analizie poddano cztery zdania, tj. program stypendialny *Thesaurus Poloniae*, encyklopedię internetową „Polski Petersburg”, wydanie publikacji „Form Follows Freedom” oraz wydawanie kwartalnika „Herito”.

Thesaurus Poloniae jest programem stypendialnym Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Rozwój programu *Thesaurus Poloniae* został ujęty w *Długoterminowych planach strategicznych dla MCK na lata 2013-2017* w celu strategicznym 1 *Wzmacnianie pozycji Polski jako aktywnego uczestnika międzynarodowej debaty w sprawach kultury i dziedzictwa*, w celu operacyjnym 1.3. *Rozwój istniejących projektów i form współpracy zgodnych z dokumentem*

⁴ §§ 1, 4 i 5 Statutu MCK w Krakowie (Zarządzenie Nr 26 Ministra Kultury i Dziedzictwa narodowego z dnia 6 września 2007 r. zmieniające zarządzenie w sprawie utworzenia Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie – Dz. Urz. MKiDN nr 4, poz. 53).

programowym. Jako mierniki przyjęto cykliczność, dywersyfikację geograficzną stypendystów oraz liczbę stypendystów, a oczekiwane wartości dla przyjętych mierników to, odpowiednio, 2 semestry rocznie, 80% stypendystów z krajów innych niż Ukraina i Białoruś, w tym 20% z krajów pozaeuropejskich, 12-16 stypendystów.

Zgodnie z regulaminem rekrutacji program ma charakter konkursu stypendialnego i realizowany jest jednocześnie w dwóch ścieżkach:

- 1) Program Senior – adresowany do doświadczonych pracowników instytucji naukowych lub kulturalnych, którzy posiadają tytuł doktora,
- 2) Program Junior – adresowany do młodszych pracowników instytucji naukowych lub kulturalnych, którzy są studentami studiów doktoranckich lub otworzyli przewód doktorski i nie obronili jeszcze pracy doktorskiej.

Nabór do konkursu organizowany jest przynajmniej raz w roku i nie więcej niż dwa razy w roku. Rekrutacja prowadzona jest przez Komisję Rekrutacyjną powoływaną przez Dyrektora MCK będącego jednocześnie przewodniczącym komisji. W wyniku rekrutacji ustalana jest lista laureatów oraz lista rezerwowa. Składane aplikacje podlegają ocenie formalnej i merytorycznej. Przy ocenie merytorycznej brane są pod uwagę dotychczasowy dorobek naukowy kandydata oraz wartość merytoryczna przedstawionego projektu. Dodatkowe punkty można uzyskać za reprezentowanie krajów będących członkami Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, Grupy Wyszehradzkiej oraz uczestniczących w programie Partnerstwa Wschodniego oraz w sytuacjach szczególnych, np. kataklizmów lub katastrof, które miały miejsce w krajach partnerskich RP. Stypendia przyznawane są wnioskodawcom, którzy otrzymają najwyższą liczbę punktów.

Zakwalifikowani uczestnicy programu otrzymują trzykrotne, wypłacane co miesiąc stypendium (3 500 zł netto dla uczestników Programu Senior i 2 500 zł netto dla uczestników Programu Junior) oraz grant na zakup książek i pomocy naukowych w wysokości 1 500 zł. Mają oni także zapewnione odpowiednie warunki lokalowe, tj. samodzielne lokale mieszkalne położone w centrum lub bezpośrednim sąsiedztwie centrum, podstawowe ubezpieczenie na czas pobytu w Polsce, zwrot kosztów podróży za jednorazowy przejazd na trasie z miasta pochodzenia do Krakowa i z powrotem.

Stypendyści zobowiązani są do przedstawienia sprawozdania merytorycznego z realizacji programu stypendialnego według określonego wzoru oraz do umieszczania w CV artystycznym/zawodowym, wydawanych materiałach promocyjnych związanych z dalszą działalnością artystyczną, naukową i komercyjną, informacji o uczestniczeniu w programie.

W okresie objętym kontrolą corocznie organizowano dwie edycje programu w okresach marzec-lipiec oraz wrzesień-grudzień. Łącznie wpłynęło 560 wniosków, z tego 375 (67%) w Programie Senior i 185 w Programie Junior. Komisja rekrutacyjna dokonywała wyboru stypendystów zgodnie z obowiązującymi zasadami. Stypendia otrzymało 77 osób, z tego 48 w Programie Senior i 29 w Programie Junior. Liczba stypendystów w poszczególnych edycjach wynosiła od 5 do 7 osób. Stypendyści pochodzili głównie z krajów europejskich (Ukraina, Białoruś, Rumunia, Węgry, Belgia, Włochy, Wielka Brytania, Litwa, Chorwacja, Rosja, Niemcy, Mołdawia, Estonia, Francja, Bułgaria, Austria, Łotwa, Macedonia, Serbia, Czechy), ale także z Armenii, Syrii, Egiptu, USA, Kanady i Meksyku. Ze stypendystami podpisywano umowy dotyczące ich praw i obowiązków. Uczestnikom programu wypłacono stypendia w należnej wysokości, jednorazowy grant na zakup pomocy naukowych i książek. Opłacono także koszty wynajmu mieszkań, ubezpieczenie oraz koszty podróży. Wszyscy stypendyści przedłożyli wymagane

sprawozdania. Część stypendystów publikowała artykuły w różnych wydawnictwach MCK.

Według stanu na 30 czerwca 2018 r. łączne koszty programu wyniosły 1 715,3 tys. zł, z tego stypendia 817,5 tys. zł (47,7%), wynajem mieszkań 666,7 tys. zł (38,9%), grant na pomoce naukowe 133,1 tys. zł (7,8%), koszty przejazdów 80,7 tys. zł (4,7%), ubezpieczenie 17 tys. zł (0,9%).

(dowód: akta kontroli str. 12-18, 19-35, 36, 149)

Projekt Encyklopedia internetowa „Polski Petersburg” był jednym z elementów programu „Polska i Petersburg” przygotowanego w ramach Roku Polski w Rosji i Roku Rosji w Polsce. Zadanie to zostało zlecone MCK w 2013 r. przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, na które została udzielona dotacja celowa na wydatki bieżące. Głównymi elementami programu przygotowywanego przez MCK we współpracy z Międzynarodową Fundacją Charytatywną im. Dymitra Lichaczowa (FL) oraz partnerami muzealnymi, tj. Państwowym Muzeum Historii St. Petersburga oraz Państwowym Muzeum Historii Politycznej Rosji, miały być realizowane w Sankt Petersburgu wystawa obiektowa i międzynarodowy kongres oraz baza internetowa (po r. 2015 w rozwijana jako encyklopedia „Polski Petersburg”). Wystawie i kongresowi, których otwarcie przewidywano w tym samym terminie, towarzyszyć miały publikacje w postaci katalogu (2015) i materiałów pokonferencyjnych (2016). W 2015 r. planowano również inne towarzyszące prezentacji wystawy wydarzenia, tj. koncerty, wykłady, oprowadzania i spacerzy tematyczne po mieście.

W związku z odwołaniem przez stronę polską Roku Polskiego w Rosji w 2015 r. MCK zawiesiło większość planowanych w ramach programu działań. W uzgodnieniu z rosyjskimi partnerami przystąpiono do prac nad elementami strony internetowej, która po 2015 r. miała pełnić rolę bazy danych w postaci dwujęzycznej encyklopedii internetowej „Polski Petersburg”.

W latach 2013-2015 MCK otrzymało dotacje z Ministerstwa na sfinansowanie zadania pn. *Realizacja programu (projektu) „Polski Petersburg”*, a w 2016 r. na sfinansowanie zadania pn. *Realizacja encyklopedii internetowej „Polski Petersburg” w polskiej wersji językowej*. W 2016 r. w umowie dotyczącej udzielenia dotacji określono następujące mierniki (z katalogu budżetu zadaniowego): zadanie – liczba premier i nowych przedsięwzięć artystycznych zorganizowanych przez jednostki podległe i nadzorowane w danym roku (w szt.), podzadanie – liczba organizowanych i dofinansowanych przedsięwzięć kulturalnych w danym roku (naukowych, edukacyjnych, wydawniczych, promujących czytelnictwo, z zakresu kinematografii oraz na rzecz dostępu do dóbr kultury dla osób niepełnosprawnych), działanie – liczba organizowanych i dofinansowanych przedsięwzięć naukowych, edukacyjnych i wydawniczych w danym roku. Planowane oraz wykonane wartości dla wszystkich mierników wyniosły 2, tj. encyklopedię internetową oraz zbiór esejów pt. „Petersburg i Polska” opublikowany w formie książki elektronicznej na stronie encyklopedii.

Encyklopedia internetowa Polski Petersburg ma charakter popularnonaukowy i edukacyjny. Adresowana jest do szerokiego grona odbiorców: uczniów (głównie licea), studentów, nauczycieli, badaczy (historyków i przedstawicieli innych dyscyplin) oraz osób zainteresowanych poruszaną w niej tematyką lub/i wyjeżdżających do Petersburga. Stawia sobie za cel przybliżenie polskim i rosyjskim czytelnikom losów i dzieł Polaków związanych z Petersburgiem, Piotrogradem, Leningradem oraz Sankt Petersburgiem. W szczególności chodzi o przedstawienie wielowątkowej, nierzadko zapomnianej dziś roli, jaką odgrywali Polacy w życiu społecznym, kulturalnym, naukowym, artystycznym, gospodarczym i politycznym

miasta nad Newą (a w szerszej perspektywie także w historycznych granicach Rosji) od końca XVIII w. po czasy współczesne.

Encyklopedia powstała w dwóch wersjach językowych: polskiej i rosyjskiej. Po polskiej stronie wydawcą i administratorem encyklopedii jest MCK, a po rosyjskiej Międzynarodowa Fundacja Charytatywna im. Dmitrija S. Lichaczowa. Obie wersje językowe różnią się objętością i zakresem informacji merytorycznej ze względu na zróżnicowane dofinansowanie⁵ i zespoły autorskie. Uwzględniono też odmienne oczekiwania i wyjściowy stan wiedzy oraz kompetencje badaczy i potencjalnych odbiorców obu wersji encyklopedii. Oficjalna premiera administrowanej i wydawanej przez MCK polskiej wersji językowej encyklopedii Polski Petersburg (www.polskipetersburg.pl) nastąpiła 28 kwietnia 2016 r. w Krakowie. Premiera rosyjskiego wariantu encyklopedii (www.polskipetersburg.ru) nastąpiła 30 września 2016 r. w Petersburgu.

Do końca 2017 r. polski wariant encyklopedii zawierał: informację ogólną o encyklopedii, informacje o partnerach oraz współpracownikach i autorach, bibliografię w wyborze (22 str. obejmujące polskie i rosyjskie publikacje z lat 1945-2015), 178 haseł podstawowych, w tym 141 biograficznych i 37 przedmiotowych oraz interaktywną mapę „polskich” adresów w Petersburgu (243 hasła), dział biblioteczny (teksty pokonferencyjne, linki do kalendarzy i ksiąg adresowych, ilustrowany zbiór esejów) i zakładkę edukacyjną z zestawem 10 scenariuszy lekcyjnych dla nauczycieli szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

Według stanu na 30 czerwca 2018 r. łączne koszty projektu wyniosły 1 302,2 tys. zł, z tego dotacje 1 160 tys. zł (88,7%).

Dyrektor MCK wyjaśniła, że charakter naukowy projektu oraz jego forma elektroniczna zakłada możliwość uzupełniania i aktualizacji już zamieszczonych haseł, a przede wszystkim możliwość poszerzania zbioru, przy czym będzie to uzależnione od możliwości finansowych instytucji. W latach 2017-2018 rozwój encyklopedii finansowany jest ze środków własnych MCK.

(dowód: akta kontroli str. 37-79, 149, 151, 10-11, 145, 151-154)

W 2015 r. MCK otrzymało dotacje celowe na sfinansowanie opracowania i wydania albumu na temat nowej architektury dla kultury w Polsce w odrębnych wersjach językowych – polskiej i angielskiej. Dla każdej wersji językowej w umowie określono następujące mierniki (z katalogu budżetu zadaniowego): zadanie – liczba premier i nowych przedsięwzięć artystycznych zorganizowanych przez państwowe i samorządowe instytucje kultury (w szt.), działanie – liczba dofinansowanych przedsięwzięć naukowych i edukacyjnych w danym roku. Planowana i wykonana wartość mierników wyniosła 1.

Celem publikacji, która została zatytułowana „Form Follows Freedom”, jest ukazanie jakościowej zmiany, jaka nastąpiła w architekturze w Polsce na przykładzie 26 obiektów dla kultury wzniesionych w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku. Stanowi ona kompendium na temat najnowszej architektury polskiej. Książka zawiera komentarze historyków i krytyków architektury⁶ i ma objętość 272 stron. Zaprezentowano w niej ponad 250 kolorowych zdjęć, planów i map. Publikacja adresowana jest do specjalistów na całym świecie – krytyków architektury, badaczy; do instytucji i bibliotek architektonicznych. Nakład książki wynosił po 2000 egzemplarzy w każdej wersji językowej.

⁵ FL korzystała w 2015 r. ze wsparcia finansowego Rosyjsko-Polskiego Centrum Dialogu i Porozumienia w Moskwie, w 2016 r. głównie ze środków własnych

⁶ M.in. Joseph Rykwert, Janusz Sepioł, Jacek Purchla, Ewa Porębska, Małgorzata Omilanowska, Maja Mozga-Górecka, Monika Arczyńska, Daniel Załuski, Tomasz Malkowski.

Część nakładu została rozesłana w ramach promocji do bibliotek oraz instytucji kultury w Polsce i za granicą, a także pracowni architektonicznych. Przeprowadzono kampanię medialną w mediach prasowych ogólnopolskich, na portalach informujących o wydarzeniach kulturalnych oraz wiodących mediach architektonicznych. Książki pojawiły się w polskich księgarniach. Według stanu na 30 czerwca 2018 r. sprzedano 874 egzemplarze w wersji polskiej oraz 1073 w wersji angielskiej.

Środki w wysokości 151,7 tys. zł (z tego środki z dotacji wynosiły 150 tys. zł) w przypadku wersji polskojęzycznej wydatkowano na zakup praw autorskich, opracowanie edytorskie i graficzne, druk i oprawę, promocję. Na wersję anglojęzyczną wydatkowano 301,4 tys. zł (z tego środki z dotacji wynosiły 293 tys. zł), tj. na zakup tekstów i zdjęć, tłumaczenia, projekt okładki i layoutu, prace redakcyjne i korektorskie. Łączne przychody ze sprzedaży obu wersji językowych wyniosły 99 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 80-101, 10, 146, 149)

MCK wydaje polsko-angielski kwartalnik „Herito. Dziedzictwo, Kultura, Współczesność”, który jest międzynarodowym forum dyskusji o dziedzictwie, kulturze, współczesności i przyszłości. Rozwój kwartalnika Herito został ujęty w *Długoterminowych planach strategicznych dla MCK na lata 2013-2017* w celu strategicznym 1 Wzmacnianie pozycji Polski jako aktywnego uczestnika międzynarodowej debaty w sprawach kultury i dziedzictwa, w celu operacyjnym 1.3. Rozwój istniejących projektów i form współpracy zgodnych z dokumentem programowym. Jako mierniki przyjęto (1) cykliczność, (2) wielkość nakładu, (3) liczbę miejsc, w których dostępne jest czasopismo, (4) wielkość sprzedaży krajowej i zagranicznej, (5) dywersyfikację geograficzną dostępności oraz (6) liczbę formatów elektronicznych. Oczekiwane wartości dla przyjętych mierników to, odpowiednio, (1) jeden numer kwartalnie, (2) jeden numer rozchodzący się w 80% nakładu w rok od wydania, (3) nie określono wartości, (4) więcej niż w roku poprzedzającym, (5) 30% nakładu trafiającego za granicę, (6) dwie wersje elektroniczne.

Do sierpnia 2018 r. ukazało się 30 numerów kwartalnika. W okresie objętym kontrolą wydano 21 numerów, przy czym dwa wydania były numerami podwójnymi. Nakład poszczególnych numerów wynosił 1 000 egzemplarzy, a dla numeru 20 – 1 200 egzemplarzy oraz dla numeru podwójnego 17-18 – 1 500 egzemplarzy. Łączny nakład kwartalnika w latach 2013-2018 (I półrocze) wyniósł 19 700 egzemplarzy. W Polsce kwartalnik dystrybuowany był w sieci księgarń w całej Polsce oraz niezależnych księgarniach w największych miastach w Polsce, tj. Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Poznaniu, Sopocie, Warszawie i Wrocławiu. Kwartalnik był również dostępny w 11 księgarniach internetowych. Sprzedaż za granicą była prowadzona w 31 krajach, natomiast dystrybucja (bezpłatne przekazanie) w 61 krajach. Do 30 czerwca 2018 r. sprzedano 9 764 egzemplarzy, w tym 755 (8%) za granicą oraz rozdysponowano 2 439 egzemplarzy jako materiały konferencyjne, materiały wręczane delegacjom zagranicznym lub podczas wizyt zagranicznych, a także instytucjom stale współpracującym z MCK. Udział sprzedanych i rozdysponowanych egzemplarzy w stosunku do łącznego nakładu wyniósł 62%.

Dyrektor MCK w sprawie działań podejmowanych w sprawie zwiększenia sprzedaży/dystrybucji kwartalnika za granicą wyjaśniła, że poszukiwano dystrybutora zagranicznego o zasięgu międzynarodowym, jednakże po szczegółowej analizie możliwości takiego zlecenia odstąpiono od tego rozwiązania ze względu na procedury udzielenia zamówienia publicznego oraz konieczność zwiększenia nakładu bez gwarancji zwrotu wyższych kosztów ze sprzedaży.

W 2016 r. nawiązano współpracę z MSZ dotyczącą zakupu przez resort egzemplarzy czasopisma, które było przekazywane do ambasad i Instytutów Polskich. W kolejnych latach ministerstwo nie uwzględniło kwartalnika wśród narzędzi dyplomacji publicznej i kulturalnej. Podstawowymi przeszkodami w dystrybucji zagranicznej jest także fakt, że MCK nie jest wyłącznie wydawnictwem, a za dystrybucję odpowiedzialna jest jedna osoba i MCK nie jest w stanie własnymi siłami realizować w pełni dystrybucji zagranicznej.

Prowadzona jest także strona internetowa związana z wydawanym kwartalnikiem www.herito.pl. Kwartalnik promowany jest na wszystkich targach zagranicznych oraz podczas ważnych imprez międzynarodowych organizowanych w kraju.

Na stronie internetowej kwartalnika znajduje się zakładka dotycząca wydania cyfrowego, jednakże udostępnione linki do pobrania aplikacji nie działają. Dyrektor MCK wyjaśniła, że powstało 12 opracowań cyfrowego wydania „Herito” (numerów od 9 do 15, każdy numer w 2 oddzielnych wersjach językowych). Podmiotem odpowiedzialnym za dystrybucję była firma dysponująca płatną licencją Adobe Publishing Suite na publikację czasopism elektronicznych. W międzyczasie firma Adobe zmieniła politykę w stosunku do pośredników, którzy utrzymywali na swoich serwerach publikacje elektroniczne, co skutkowało kilkukrotnym podniesieniem kosztów pośrednictwa w przypadku kontynuowania umowy. W 2014 roku MCK zdecydowało się nie przedłużać umowy i zrezygnować z publikacji w tej formie. Wzrost kosztów licencji Adobe Publishing Suite od jesieni 2016 roku, bez której opracowane wersje elektroniczne nie są w stanie działać, skutkował usunięciem ich z kiosków danych firm. Jednocześnie MCK planowało stworzenie własnej platformy do publikacji online w technologii HTML z treściami chronionymi firewallem, niezależnej od zewnętrznych licencjodawców i dystrybutorów. Prowadzono rozmowy ze specjalistami IT na temat możliwych rozwiązań technologicznych, jednak ze względu na ograniczenia budżetowe, zadanie zostało odsunięte w czasie.

W okresie objętym kontrolą łączne koszty wydawania kwartalnika wyniosły 1 364,3 tys. zł, a przychody ze sprzedaży 134,7 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 102-117, 10, 149, 145-148)

W zakresie przesłanek jakimi kieruje się MCK przy określaniu wartości środków przeznaczonych na poszczególne programy lub zadania dyrektor MCK wyjaśniła, że *realizując jakiegokolwiek projekty kulturalne, najważniejszym kryterium jest wartość merytoryczna bądź artystyczna oraz cel, jaki chcemy uzyskać, planując konkretne wydarzenia. Wychodząc od merytoryki, przygotowujemy jest następnie budżet, który pozwoliłby dany projekt zrealizować z największą dbałością o jakość artystyczną lub naukową. W tym momencie zaczyna się faza analiz, na ile kosztorys projektu jest realny, mając przede wszystkim na względzie staranność w wydatkowaniu środków publicznych. W tej fazie zwykle następuje korekta merytoryki projektu, gdyż musi ona odpowiadać możliwościom finansowym instytucji. Organizatorzy wydarzeń kulturalnych dbają, aby kompromis pomiędzy zawartością programową a stroną finansową nie oznaczał obniżenia jakości. MCK w podobny sposób pracuje nad wszystkimi swoimi projektami.*

Budżet programu stypendialnego Thesaurus Poloniae wynika z charakteru tego projektu. Wysokość stypendium Junior i Senior zostały przyjęte na podstawie rozeznania podobnych programów stypendialnych realizowanych w Polsce i w Europie Środkowej. Punktem odniesienia są także najlepsze międzynarodowe programy stypendialne takie jak stypendia Fulbrighta czy Humboldta.

W projekcie Polski Petersburg stawki za opracowanie haseł osobowych i przedmiotowych określono na podstawie rozeznania rynku. Przyjęto stawkę 90 złotych brutto za każdą standardową stronę (1 800 znaków ze spacjami) bez bibliografii. Aktualnie stawka ta uznawana jest przez część potencjalnych autorów za zbyt niską. W wypadku haseł do mapy przyjęto dla autorów stawkę zryczałtowaną 1 600 zł brutto – znacznie poniżej kosztów, gdyż każdy z nich stworzył po kilkadziesiąt haseł różnej wielkości, co dało w finalnym wariancie tekstów średnio 50 stron na osobę. Przy zbiorze esejów przyjęto stawki 1 100 złotych brutto dla polskiego autora i 1 250 złotych brutto dla rosyjskiego, co stanowiło równowartość 50 Euro. Większość z tych tekstów ma charakter przekrojowy, często po raz pierwszy podsumowujący stan wiedzy na dany temat w Polsce i w Rosji. W wypadku udziału w bilateralnych seminariach, spotkaniach promocyjnych, redakcyjnych, przyjmowano w umowach z reguły zwroty kosztów podróży oraz w wypadku wygłaszania referatu, czy wystąpienia o charakterze merytorycznym uśrednioną stawkę przyjętą w MCK przy organizacji konferencji czy seminariów. Jeśli chodzi o korektę językową tekstów przyjęto stawkę 90 złotych brutto jaką płaci Wydawnictwo MCK. W wypadku tłumaczeń haseł z języka rosyjskiego, czy tekstów esejów przyjęto stawkę obowiązującą w krakowskich biurach tłumaczeń według widełek dla języka rosyjskiego. W przypadku honorariów i umowy zlecenia za prace redakcyjne, wymagające merytorycznego przygotowania i pracy na materiałach polskich i rosyjskich, polegającej nie tylko na ujednolicaniu pozyskanych materiałów do określonych parametrów, ale często na twórczym uzupełnianiu redagowanych tekstów o nieuwzględnione przez autorów wątki petersburskie, w oparciu o własną wiedzę, pozyskany materiał i prowadzone przez redaktorów kwerendy uzupełniające w bibliotekach i polskich archiwach, przyjęto minimalną stawkę akceptowalną dla pozyskanych specjalistów.

W przypadku publikacji *Form Follows Freedom* przygotowano listę tematów/obiektów, które miały zostać opisane w książce. Następnie tematy zostały przypisane odpowiednim autorom (zwrócono się z propozycją współpracy do specjalistów, informując jednocześnie o oczekiwanej liczbie znaków oraz sugerując stawki za teksty). Znając wstępną objętość tekstową książki, oszacowano koszty tłumaczenia całości. Przygotowany został wstępny projekt graficzny (rodzaj papieru, okładki, liczba kolorów w środku) i na jego podstawie założono odpowiednią liczbę zdjęć. Dzięki gotowemu projektowi, liczbie znaków i zdjęć można było, w przybliżeniu do kilku arkuszy, przyjąć objętość całej publikacji. Na tej podstawie wstępnie wyceniony został zarówno jej skład, jak i druk.

Kwartalnik „Herito” jest składany według przygotowanego layoutu. Każdorazowo jest projektowana tylko okładka publikacji (stała stawka). „Herito” planowane jest 4 wydania naprzód, decydowany jest wówczas temat numeru oraz wstępny spis treści oraz nazwiska potencjalnych autorów tekstów. Stawki za teksty są stałe. Znając listę autorów (i kraje ich pochodzenia) można określić koszt tłumaczenia z języków ojczystych autorów zagranicznych na język polski. Znając z kolei orientacyjną liczbę znaków całości numeru, można założyć koszt tłumaczenie na język angielski. Liczba zdjęć też jest zakładana z góry. Objętość pojedynczego wydania oscyluje wokół 200 stron.

Na druk wydawnictw udzielane były zamówienia publiczne na podstawie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁷.

(dowód: akta kontroli str. 139-141, 115, 90-91, 76-78. 75, 35)

⁷ Dz. U. z 2017 r. poz. 1579 ze zm.

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena częściowa

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Realizowane przez MCK działania prowadziły do uzyskania założonych efektów, a wydatkowane środki na promocję kultury polskiej za granicą były odpowiednie w stosunku do zdiagnozowanych potrzeb. Realizowane i finansowane przez MCK programy lub zadania w zakresie promocji polskiej kultury za granicą były w swoich założeniach zgodne z *Długoterminowymi planami strategicznymi dla MCK na lata 2013-2017* lub umowami o udzielenie dotacji celowej. Zarówno w planach strategicznych, jak i umowach określono cele, a także wskaźniki realizacji poszczególnych zadań. Były one spójne i adekwatne w stosunku do zdiagnozowanych potrzeb.

2. Monitorowanie przez MCK efektów działań na rzecz promocji kultury polskiej za granicą, w tym we współpracy z innymi instytucjami

Opis stanu
faktycznego

MCK corocznie sporządzało sprawozdania ze swojej działalności, które były przedkładane i akceptowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN). W sprawozdaniach szczegółowo opisywano zrealizowane zadania jednostki. Do sprawozdań załączano także wykonanie mierników określonych w budżecie zadaniowym. Wskaźniki i mierniki zostały określone w długoletnich planach strategicznych oraz umowach o udzielenie dotacji celowej, co zostało przedstawione w punkcie pierwszym wystąpienia. MCK prowadzi monitoring mediów krajowych zarówno drukowanych, jak i elektronicznych pod kątem obszaru swoich działań.

Dyrektor MCK wyjaśniła, że praktyką w działalności MCK jest monitoring projektów na każdym etapie ich realizacji: od planowania zawartości merytorycznej i finansowej, poprzez fazę realizacji, a następnie ewaluacji efektów. Odbywa się to na wielu poziomach: poprzez pracę w poszczególnych ośrodkach, spotkania i dyskusje międzyośrodkowe, narady dyrekcji z gronem kierowników działów, a także analizy na poziomie dyrekcji. Monitoring przyjmuje najczęściej formę spotkań i dyskusji. Ponadto trzy razy do roku MCK przygotowuje sprawozdania z realizacji zadań na potrzeby MKiDN (do 20 lipca za I półrocze, do 15 października za III kwartały i do 31 stycznia za cały rok). W sprawozdaniu całorocznym ujmowane są zwykle efekty poszczególnych projektów, ich wydźwięk medialny, wysokość frekwencji na poszczególnych wydarzeniach.

W zakresie analizowania realizowanych wydatków na promocję kultury polskiej za granicą dyrektor MCK wyjaśniła, że promocja kultury polskiej za granicą nie jest jedynym i najważniejszym zadaniem realizowanym przez MCK, więc wydatki na ten cel nie były analizowane w oderwaniu od pozostałych obszarów działalności instytucji. Podejmowane analizy dotyczą wszystkich projektów i kosztów funkcjonowania. W zależności od potrzeb, MCK zwracało się do MKiDN o przyznanie dodatkowych środków, które otrzymywało w postaci dotacji celowych.

Wydatki na finansowanie zadań z zakresu promocji kultury polskiej za granicą w latach 2013-2017 wynosiły od 845,5 tys. zł w 2016 r. do 1 632 tys. zł w 2015 r., tj. od 6,6% do 12,9% ogółu wydatków MCK⁸.

⁸ Wydatki w poszczególnych latach wynosiły 1 127,3 tys. zł w 2013 r., 978 tys. zł w 2014 r., 1 632 tys. zł w 2015 r., 845,5 w 2016 r. 1 439,4 tys. zł w 2017 r. i 361,5 tys. zł w I półroczu 2018 r., co stanowiło odpowiednio 10,9%, 8,3%, 12,9%, 6,6% 11,4%, 5,8% ogółu wydatków.

MCK nie otrzymywało dotychczas wytycznych w postaci dokumentów strategicznych czy pism w zakresie promocji kultury polskiej za granicą. MKiDN rokrocznie akceptuje przedłożone plany działalności MCK, jak również sprawozdania z ich wykonania. W posiedzeniach Rady Programowej MCK czynny udział bierze przedstawiciel Departamentu Współpracy z Zagranicą, nadzorujący działalność instytucji. Ponadto członkiem Komisji wybierającej w procedurze konkursowej stypendystów programu *Thesaurus Poloniae* jest przedstawiciel tego Departamentu. Przedstawiciel MCK uczestniczył także w pracach zespołu zadaniowego ds. promocji polskiej kultury, który został powołany przez MKiDN, i których przygotowywał wkład dotyczący kultury do dokumentu „Kierunki Promocji Polski 2017-2027”. MCK współpracowało także z Ministerstwem Spraw Zagranicznych, jednakże współpraca ta nie ma charakteru stałego. W zależności od realizowanych projektów MCK współpracuje z Instytutami Polskimi oraz polskimi ambasadami lub konsulatami⁹.

(dowód: akta kontroli str. 10, 119-128, 133-136, 139-141)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

MCK dokonywało ewaluacji prowadzonych działań w zakresie promocji polskiej kultury za granicą. MCK w latach 2013-2018 (I półrocze) analizowało ponoszone wydatki w zakresie promocji polskiej kultury za granicą z istniejącymi w tym zakresie potrzebami. W latach objętych kontrolą wysokość poniesionych wydatków na promocję polskiej kultury za granicą była uzależniona od rodzaju i charakteru realizowanych zadań.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 23 grudnia o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁰ kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości w zakresie objętym kontrolą Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje wniosków pokontrolnych i nie oczekuje odpowiedzi na niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Kraków, dnia 06 września 2018 r.

p.o. Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Krakowie

Kontroler

z up.

Agata Brzeska-Lebiecka
Doradca prawny

Marcin Kopeć
p.o. Wicedyrektor

⁹ MCK współpracował z Konsulatem Generalnym RP i Instytutem Polskim w St. Petersburgu, Instytutem Polskim w Wiedniu, Ambasadą RP w Lizbonie, Konsulatem Generalnym RP w Stambule, Przedstawicielstwem RP przy UNESCO, Ambasadą RP w Skopje, Ambasadą RP w Tiranie, Ambasadą RP w Erywanii, Ambasadą RP w Seulu.

¹⁰ Dz. U. z 2017 r. poz. 524, ze zm.